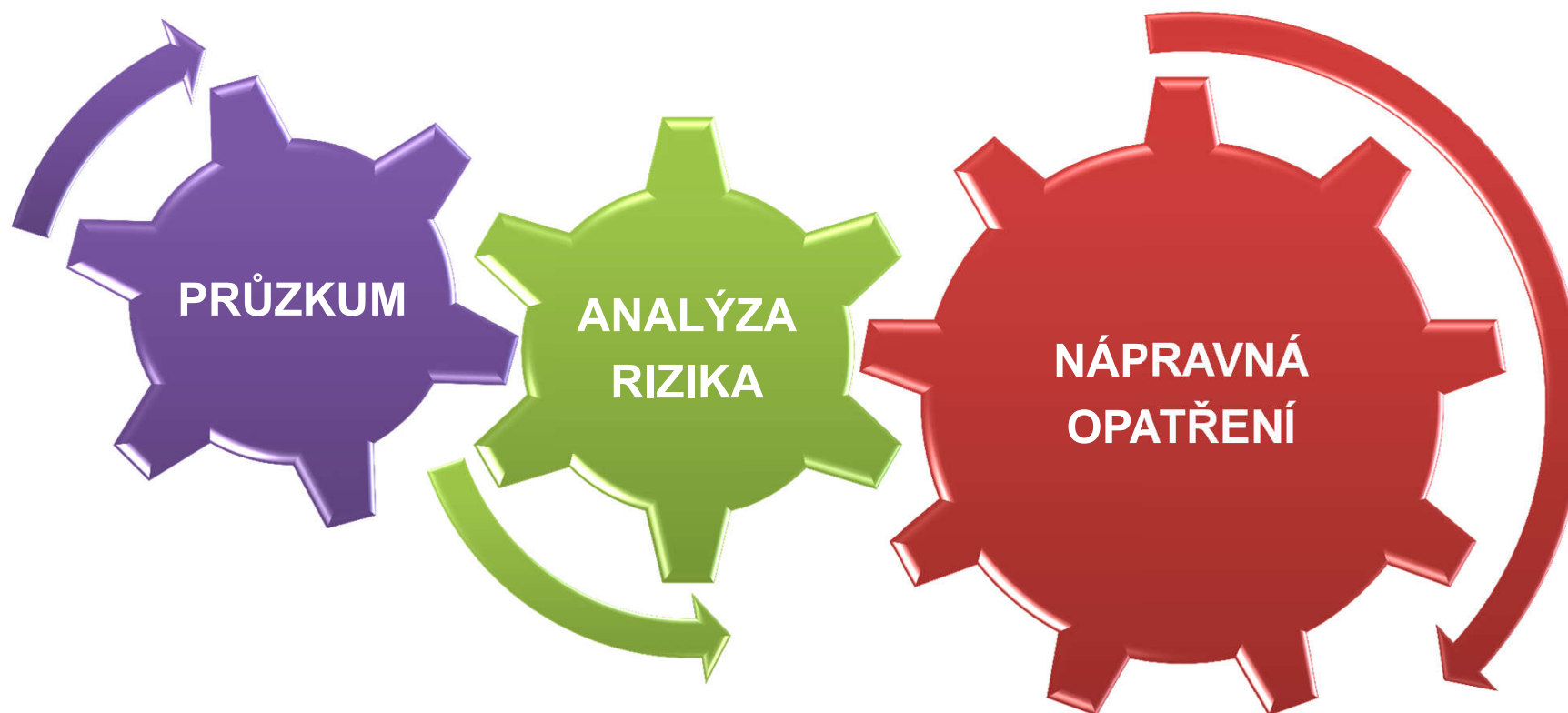

VYUŽITÍ MATEMATICKÝCH MODELŮ PRO EFEKTIVNÍ REMEDIACI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

*Mgr. Zdeněk Vilhelm, Mgr. Jiří Vaněk, Mgr. Jiří Kamas, Ph.D.,
Ing. Karel Horák, Ing. Miroslav Minařík*

- a) Pokud je lokalita „jednoduchá“, je možné ji popsat analyticky (empirické vzorce)
- b) Pokud je lokalita složitá, je možné s ní pracovat jedině iterativně (postupné kroky, etapovitost – někdy i pokus/omyl)

- a) Pokud je lokalita „jednoduchá“, je možné ji popsat analyticky (empirické vzorce)
- b) Pokud je lokalita složitá, je možné s ní pracovat jedině iterativně (postupné kroky, etapovitost – někdy i pokus/omyl)

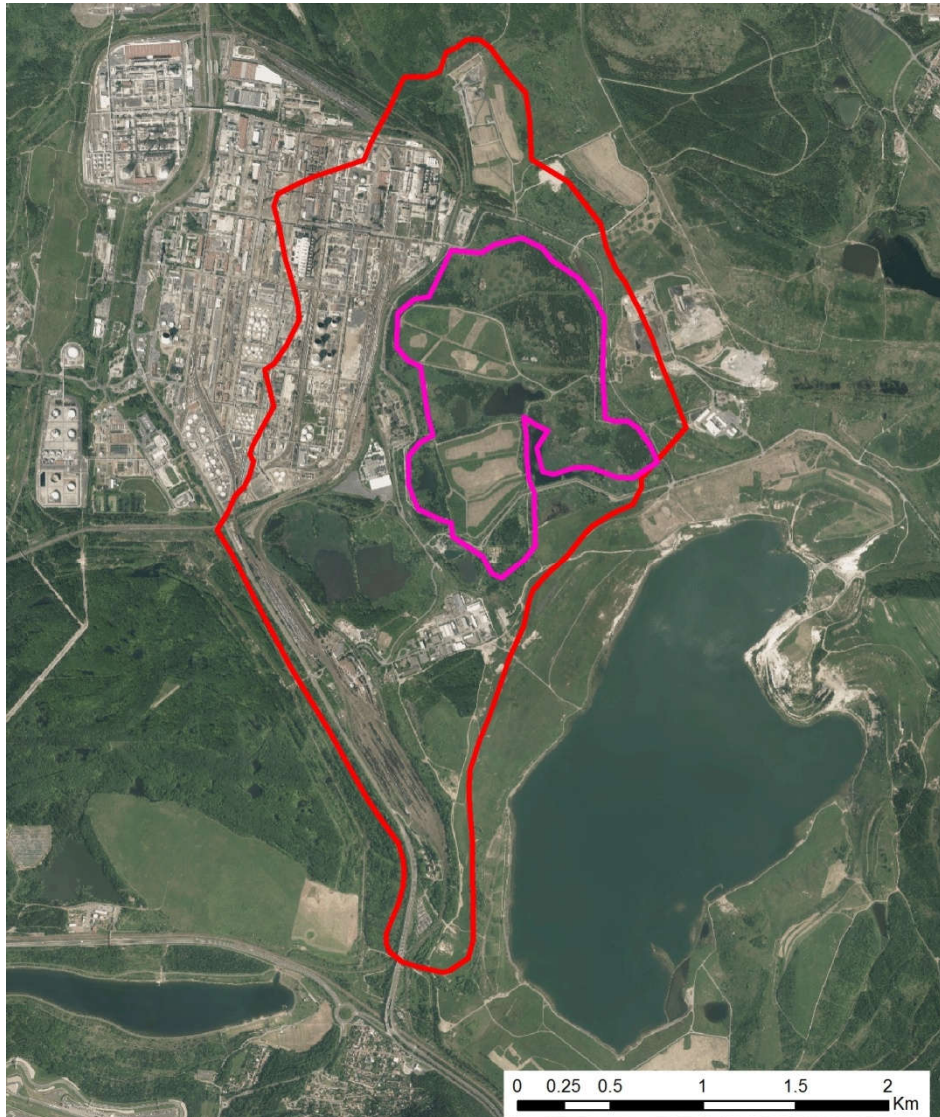
Pokud lokalitu nebudete řešit, tak ji pravděpodobně nevyřešíte.

- Jaká je bilance kontaminantu?
- V jaké míře dochází k šíření znečištění?
- Jaká je rizikovost daného znečištění?
- Jaký efekt bude mít navrhované nápravné opatření?
(K jakému cílovému stavu směřovat?)

- Jaká je bilance kontaminantu?
- V jaké míře dochází k šíření znečištění?
- Jaká je rizikovost daného znečištění?
- Jaký efekt bude mít navrhované nápravné opatření?
- **Jak provést sanaci v co nejkratším čase a s co nejmenšími náklady?**

- **umožňuje činit správná rozhodnutí v reálném čase**
 - **zvyšuje účinnost a zkracuje dobu projekce nápravného opatření**
 - **zvyšuje účinnost a zkracuje dobu provádění nápravného opatření**
- **šetří náklady managementu EZ**

- Popelové skládky bývalého podniku Chemopetrol, Litvínov

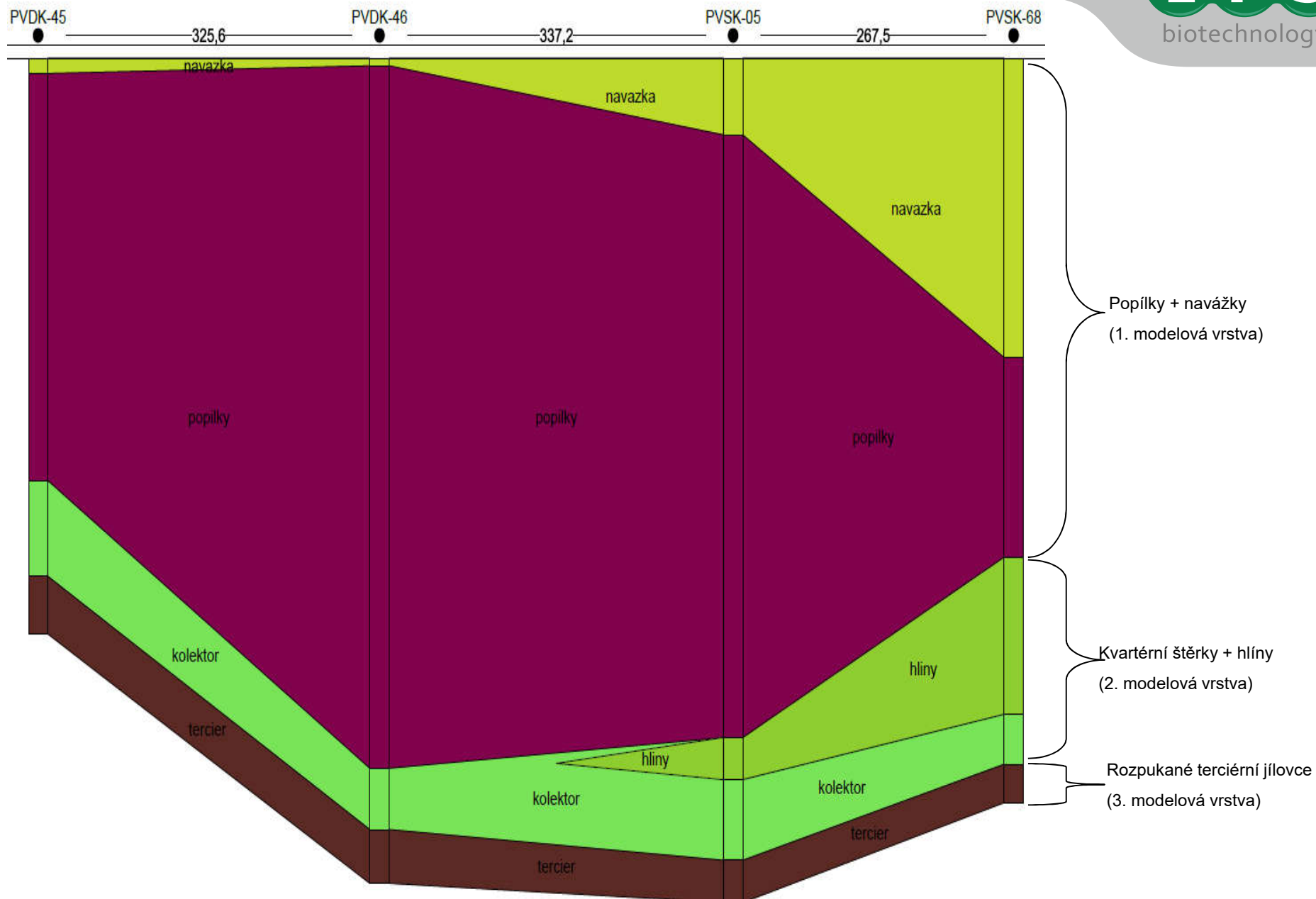
- hrazená odkaliště směsného odpadu chemické výroby, 40.- 80. léta 20. století,

- až přes 20 m mocnosti

- Winklerův nedopalek, dehty, havarijní úniky RL, vápenné kaly, fenolové vody, sulfidové louhy, čpavkové vody, ropné kaly, teplárenské popílký

- recipienty: řeka Bílina, jezero Most, drenáže v závodu UNIPETROL, důlní vody

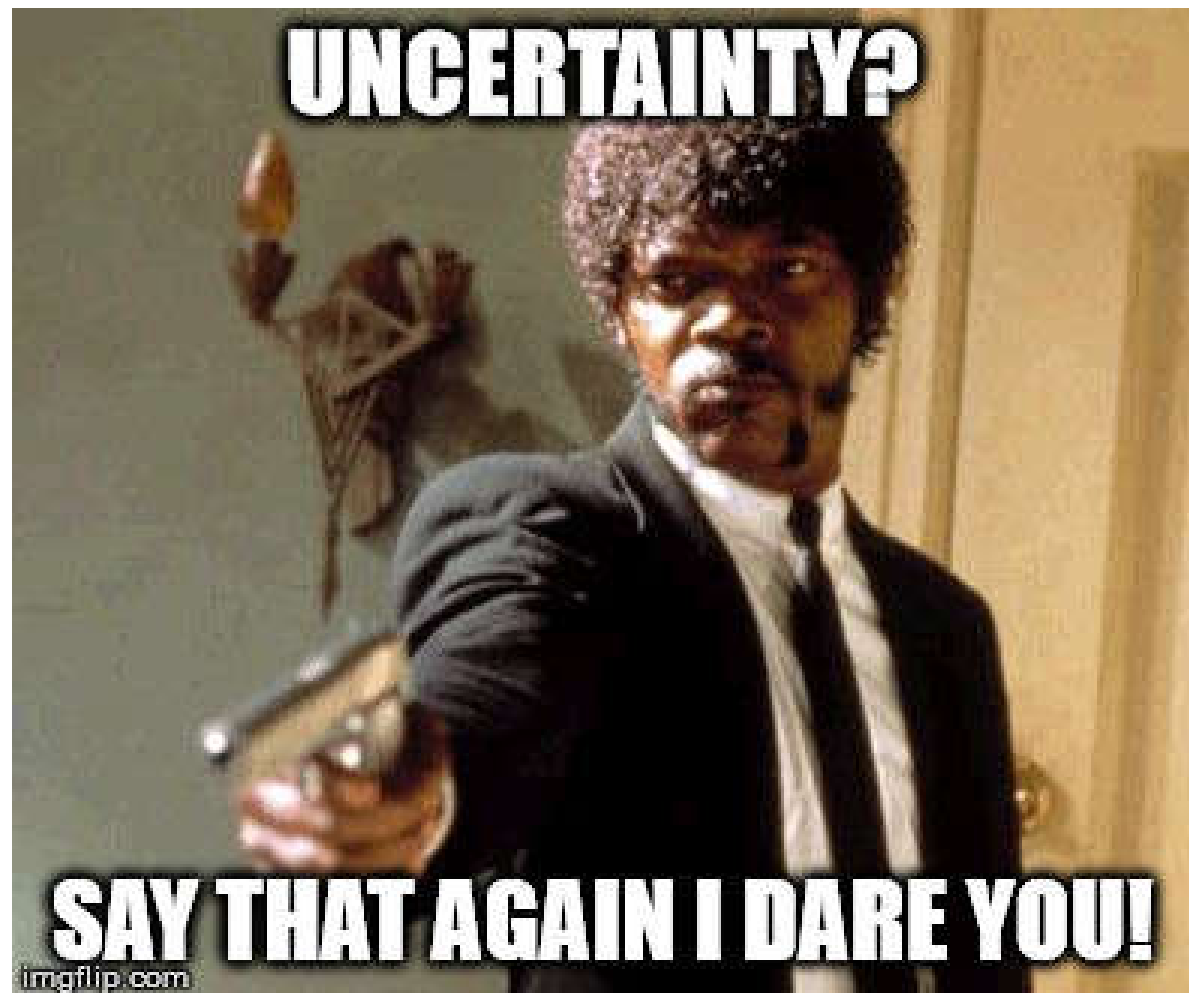
Case study

- 1994: Hydrogeologický průzkum, AR – prvotní numerický model proudění (pouze areál závodu)
- 1996: AAR zaměřená na hodnocení rizik – prvotní transportní model (pouze areál závodu)
- 1999: AAR s průběžnými výsledky sanačních prací, bez modelu
- v mezidobí provedeno překrytí či odštetování dílčích lokalit
- 2007: Studie pro rozhodování o postupu a rozsahu sanačních prací; transportní model amonného dusíku
- 2011: Upřesnění hydraulické části modelu
- 2015: Numerický transportní model v širší oblasti předpolí jezera Most
- 2016: Dopřezkum – bilance, sorpce ve spolupráci s AQUATEST a.s.
- **2017 Aktualizace hydraulické části transportního modelu**
- **2018 Aktualizace transportního modelu N_{amon}**
- **2019 AAR skládkových oblastí**

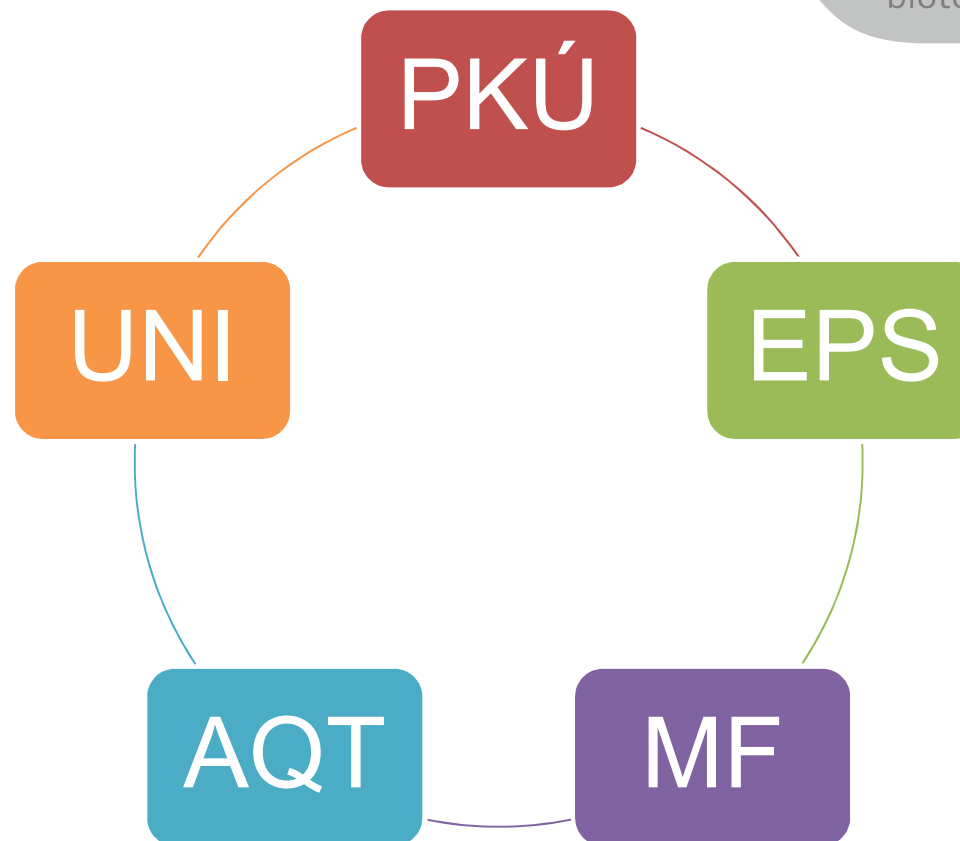
ZASE DALŠÍ MODEL??!

... spočívá v analýz nejistot

- a) předpověď šíření znečištění amoniakálním dusíkem v horizontu vyšších desítek let
- b) analýza a předpověď vývoje bilance znečištění v čase
- c) vztah vývoje znečištění vůči podzemní těsnící stěně
- d) ověření optimální kóty čerpání na Nové vodě střed
- e) odhad vlivu plánovaného sanačního čerpání na skládce K4a
- f) prověření možnosti komunikace znečištěných vod se stařinovou zvodní
- g) vliv přiblížení hrany uhelného řezu lomu Bílina na hydrogeologické podmínky na lokalitě

- PKÚ
- EPS
- UNIPETROL
- AQUQTEST
- MF

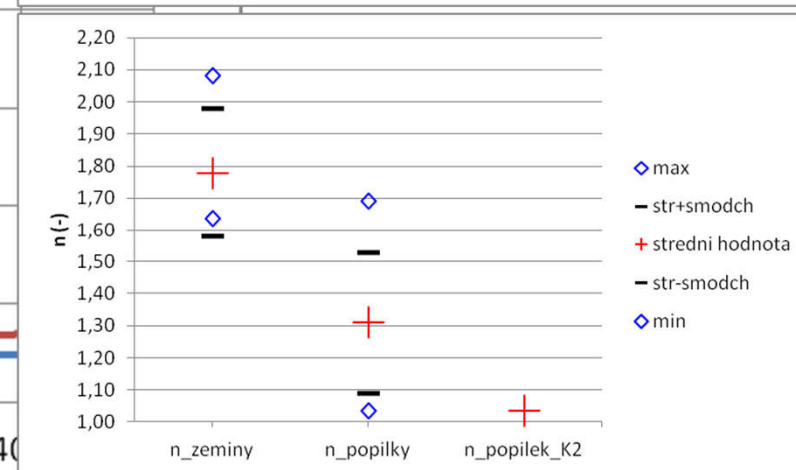
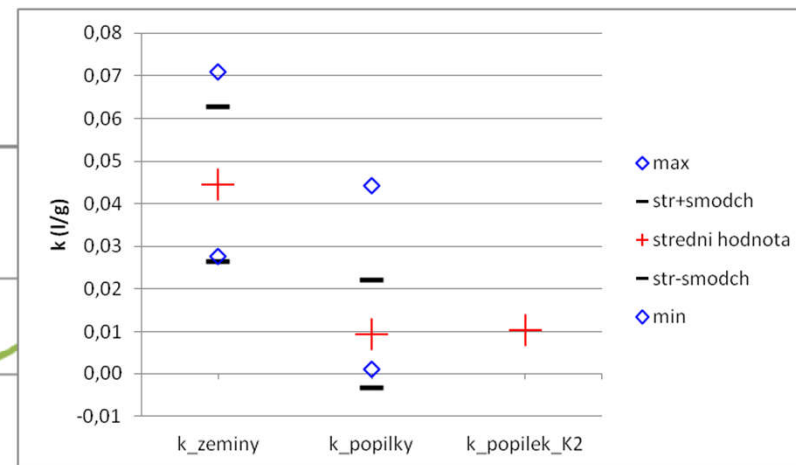
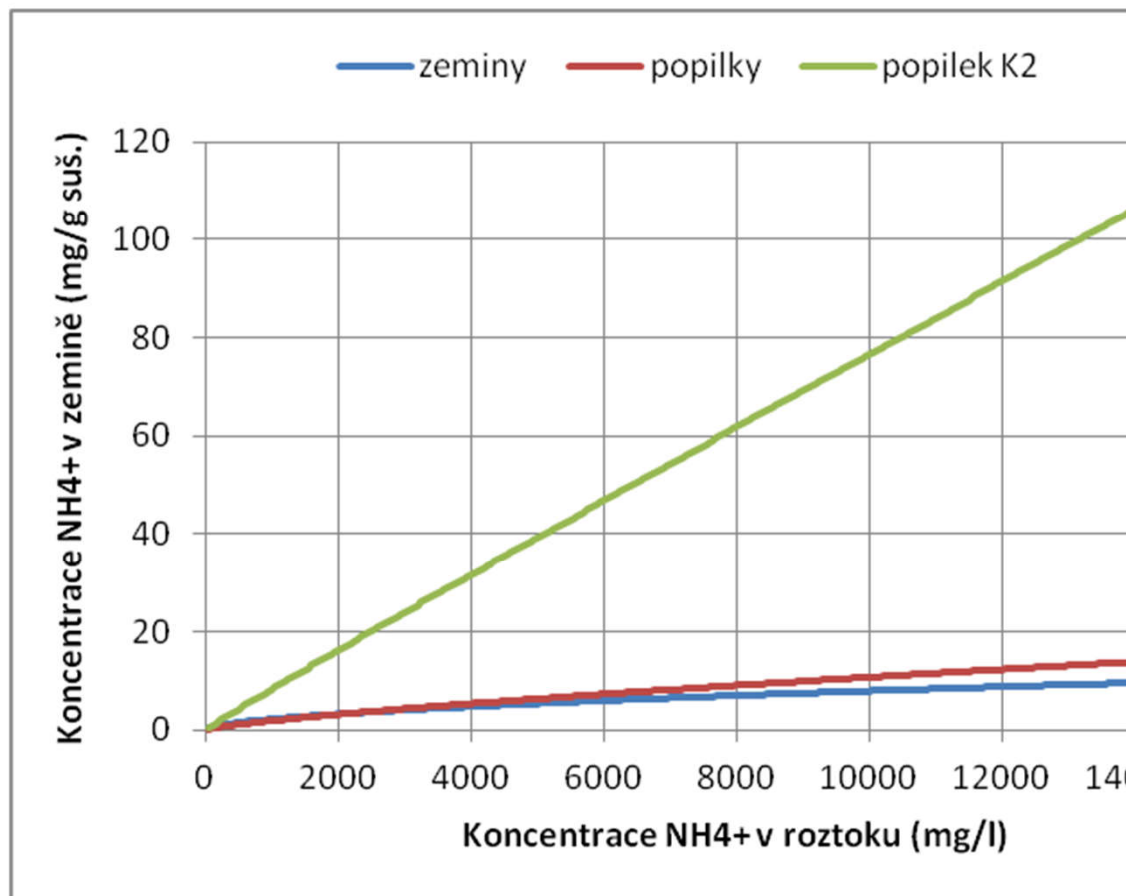
- Stav k 2. polovině roku 2018
- Podklad pro Analýzu rizika skládkových oblastí bývalého Chemopetrolu

Všemu vládne Freundlichova izoterma (doprůzkum 2016)

$$a = k \cdot c^{\frac{1}{n}}$$

- a je adsorbované množství NH_4^+ (mg/g suš.),
- k je adsorpční koeficient (l/g),
- n je adsorpční koeficient,
- c je koncentrace NH_4^+ v roztoku (mg/l).

- Doprůzkum 2016:

Je známa bilance kontaminantu
(tak se na ni pojd'eme v modelu zaměřit)

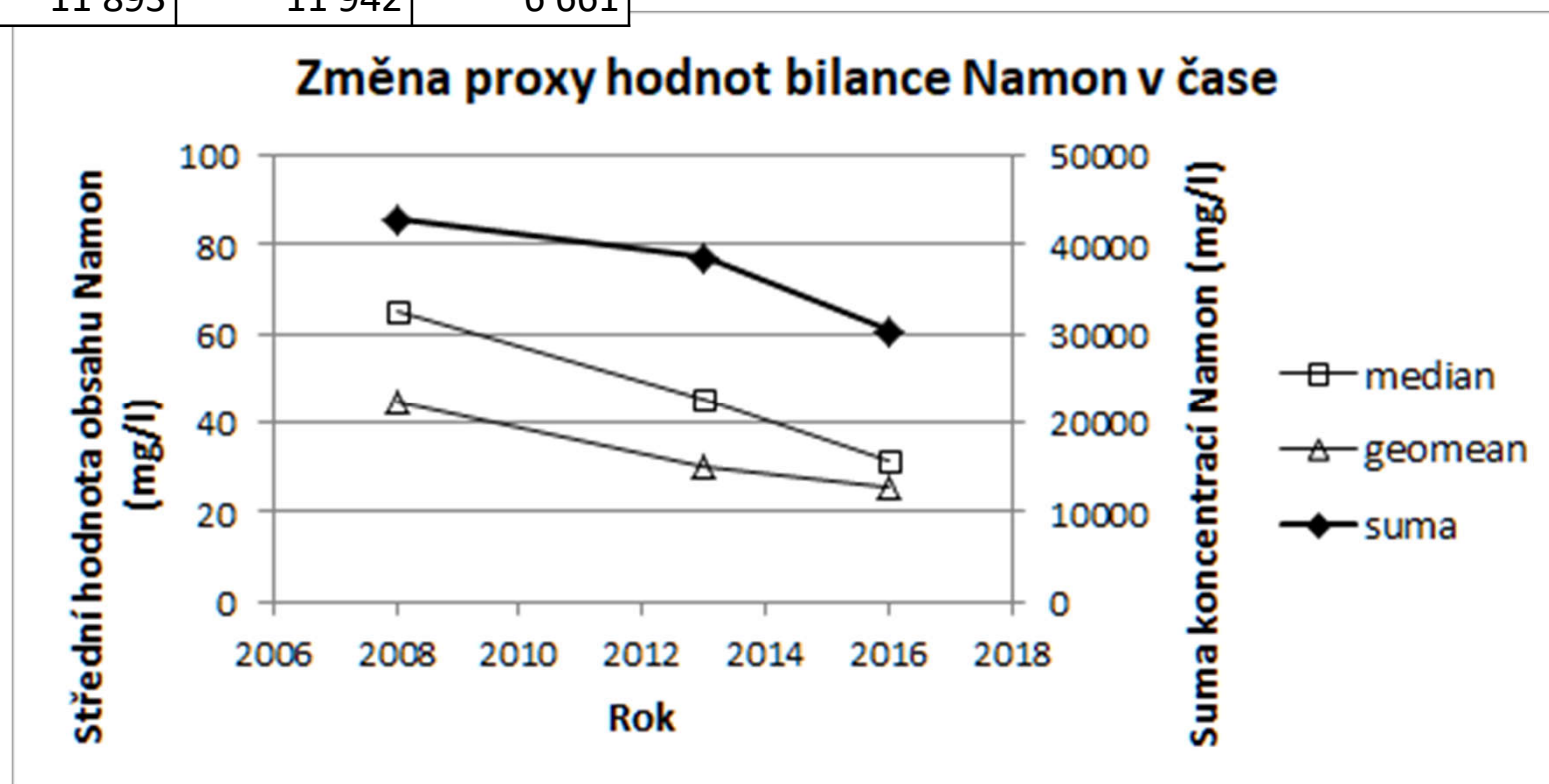
Matrice	Objem matrice (m³)	Množství N_{amon} (t)
saturovaná zóna – voda	1 879 537	576
saturovaná zóna – popílky	6 950 674	8 338
saturovaná zóna – ostatní zeminy	8 712 136	8 578
nesaturovaná zóna – popílky	10 131 011	3 926*
Celkem		21 418

Poznámka: V případě nesaturované zóny se patrně pro nedostatek údajů o koncentraci kontaminantu v zeminách jedná o mírně nadhodnocený odhad (Zamrazilová 2016).

	2008	2013	2016
suma	42 869	38 599	30 344
median	65,3	45,2	31,4
geomean	44,5	30,4	25,9
p5	0,4	0,1	0,1
p25	8,3	5,5	2,9
p75	361,6	350,9	298,0
p95	1 143,5	955,8	1 033,8
maximum	11 893	11 942	6 661

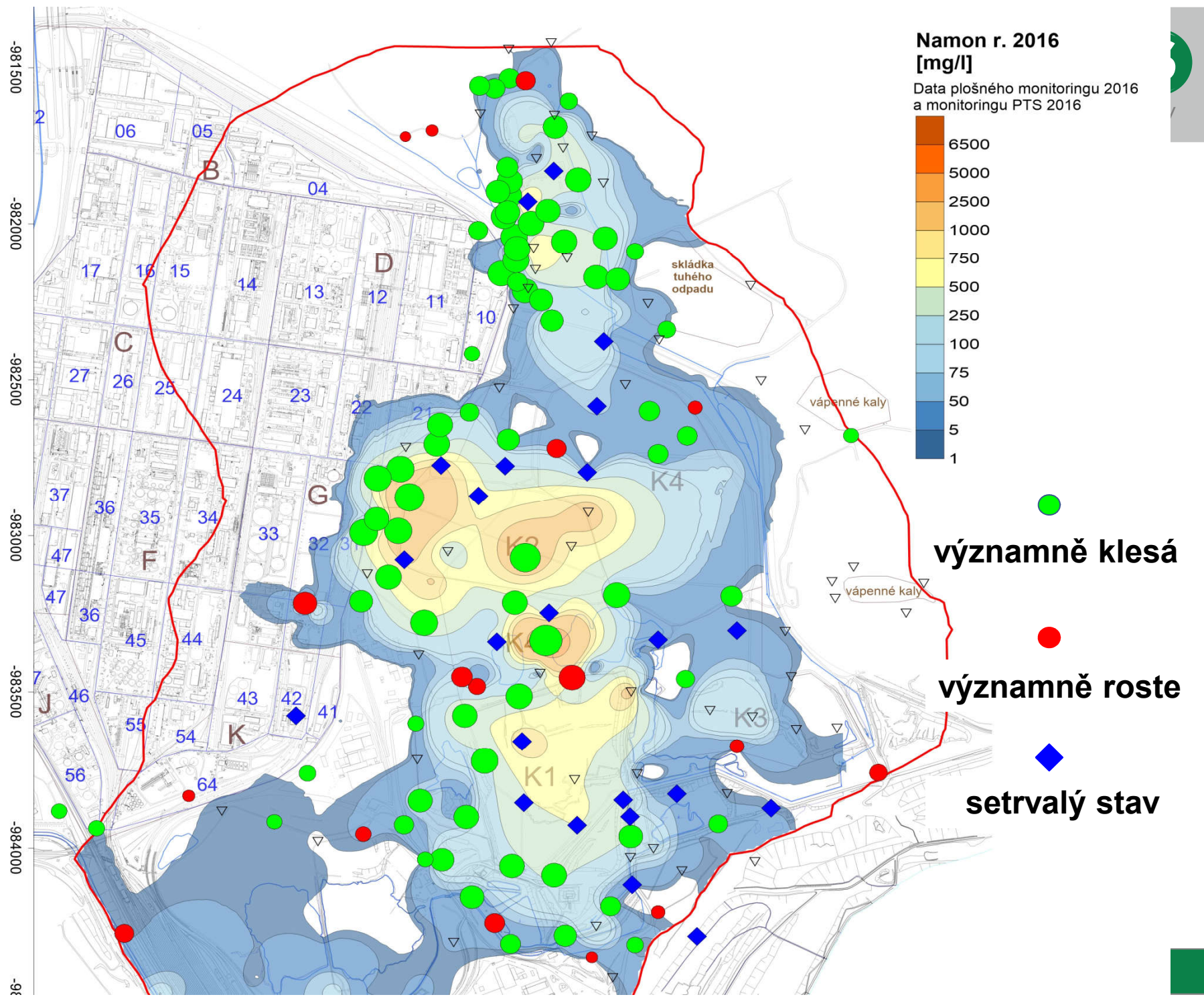
• A přece to klesá!

J. „Galileo“ Vaněk

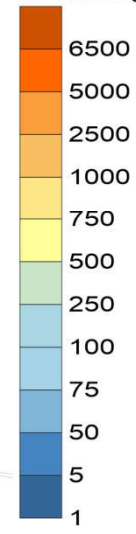
- a) vrty s významně rostoucí koncentrací N_{amon} (17 objektů),
- b) vrty s významně klesající koncentrací N_{amon} (75 objektů),
- c) vrty s nedostatečně významnou změnou koncentrace N_{amon} (setrvalý stav, 23 objektů)

Vrty se setrvalým trendem byly soustředěny z většiny v oblastech skládky K2 a K1. *Tato distribuce koreluje s plochou překrytí skládek izolační vrstvou*

**Namon r. 2016
[mg/l]**

Data plošného monitoringu 2016
a monitoringu PTS 2016

- významně klesá
- významně roste
- ◆ setrvalý stav

skládka
tuhého
odpadu

vápenné kaly

vápenné kaly

K4

K2

K4

K1

K3

-981500
-982000
-982500
-983000
-983500
-984000
-984500

2
06 05
04
17 16 15
14 13 12 11 10
27 26 25 24 23 22 21
37 36 35 34
47 47 36 45 44
46 55 54 43 42 41
56 64

B

D

C

G

F

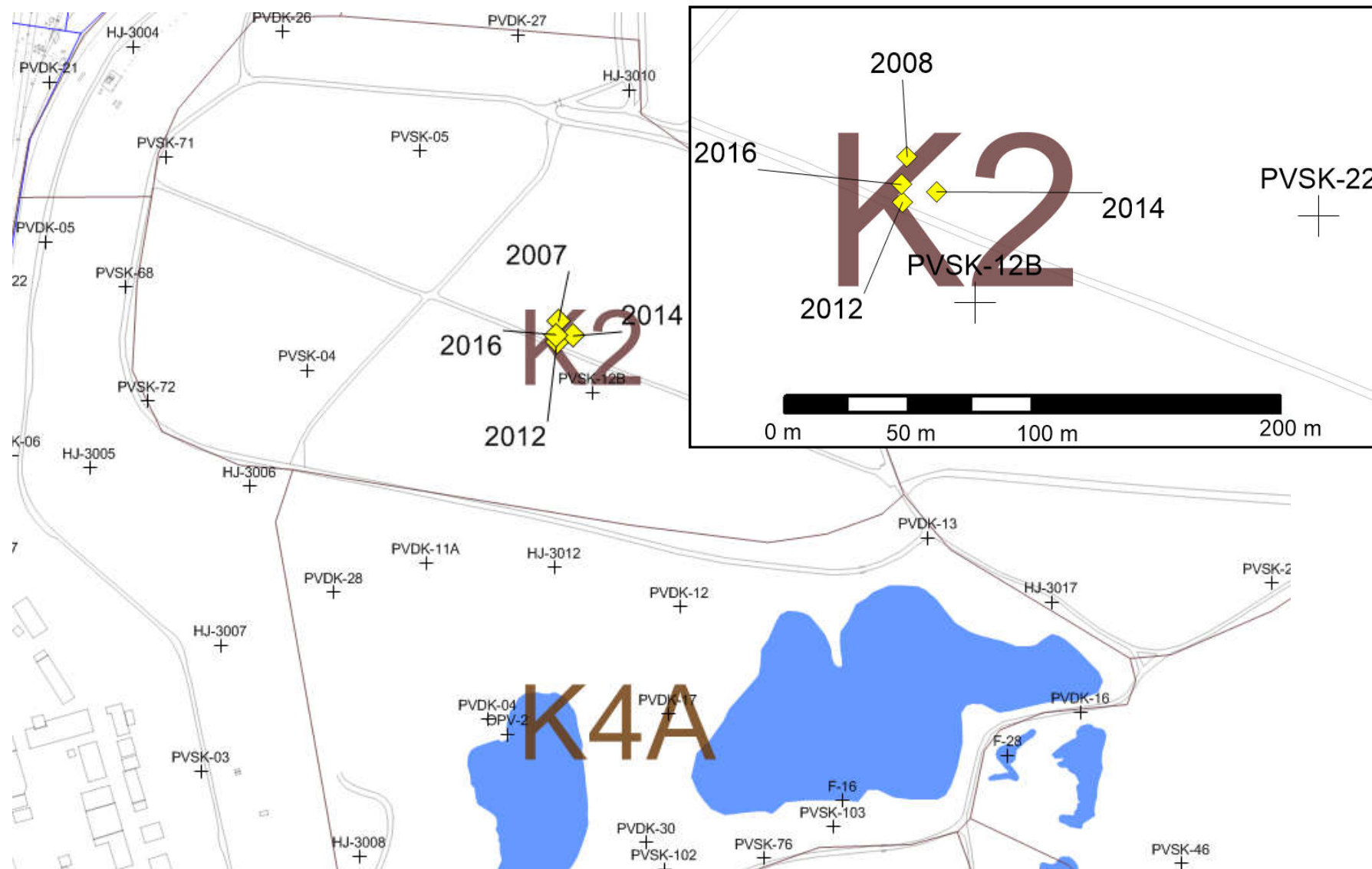
J

K

- Doložený pokles znečištění dobře odpovídal exponenciálnímu poklesu s hodnotou poločasu rozpadu 9347 dní, tedy 25,608 roku. (Doba, za kterou klesne úhrn znečištění o polovinu)
- *Termín „poločas rozpadu“ přísluší matematickému popisu děje a nijak nesouvisí s mechanismem úbytku kontaminantu na lokalitě.*
- Patrně jde o únik do atmosféry
- Neplatí koncept „vymývání zdroje v nesaturované zóně“

Těžiště kontaminačního mrak se nepohybuje...

SCÉNÁŘ 1 (2008-2016)

Kalibrace na dokumentovaný vývoj znečištění a dění na lokalitě.

SCÉNÁŘ 2 (2016-7/2019)

Přechodné období

SCÉNÁŘ 3 (2019-7/2024)

Čerpání NVS + K4a

SCÉNÁŘ 4

(7/2024-7/2034)

Navazující čerpání
K4a

SCÉNÁŘ 5a

(7/2024-
2084)

Zastavení
čerpání
K4a,
čerpání
NVS

SCÉNÁŘ 5b

(7/2024-
2084)

Zastavení
čerpání
K4a,
bez čerp.
NVS

SCÉNÁŘ 6a

(7/2024-
2084)

Překrytí
skládek
K4a, K4,
K3,
čerpání
NVS

SCÉNÁŘ 6b

(7/2024-
2084)

Překrytí
skládek
K4a, K4,
K3,
čerpání
K4a

SCÉNÁŘ 6c

(7/2024-
2084)

Překrytí
skládek
K4a, K4,
K3, bez
následnéh
o čerpání

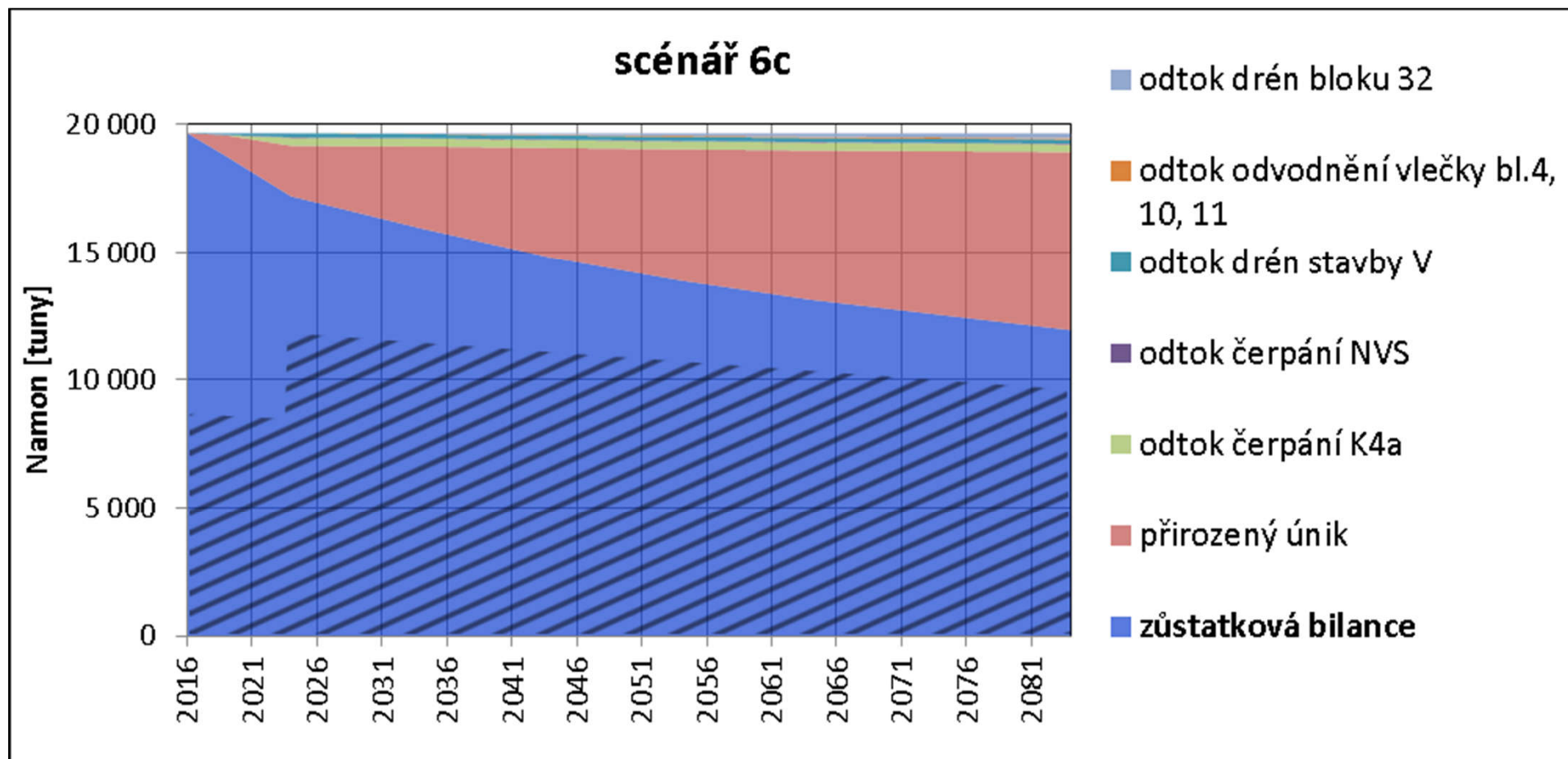

SCÉNÁŘ 4 (7/2024-7/2034) Navazující čerpání K4a	SCÉNÁŘ 5a (7/2024-2084) Zastavení čerpání K4a, čerpání NVS	SCÉNÁŘ 5b (7/2024-2084) Zastavení čerpání K4a, bez čerp. NVS	SCÉNÁŘ 6a (7/2024-2084) Překrytí skládek K4a, K4, K3, čerpání NVS	SCÉNÁŘ 6b (7/2024-2084) Překrytí skládek K4a, K4, K3, čerpání K4a	SCÉNÁŘ 6c (7/2024-2084) Překrytí skládek K4a, K4, K3, bez následného čerpání

SCÉNÁŘ 4a (7/2034-2084) Zastavení čerpání K4a, čerpání NVS	SCÉNÁŘ 4b (7/2034-2084) Zastavení čerpání K4a, bez čerp. NVS

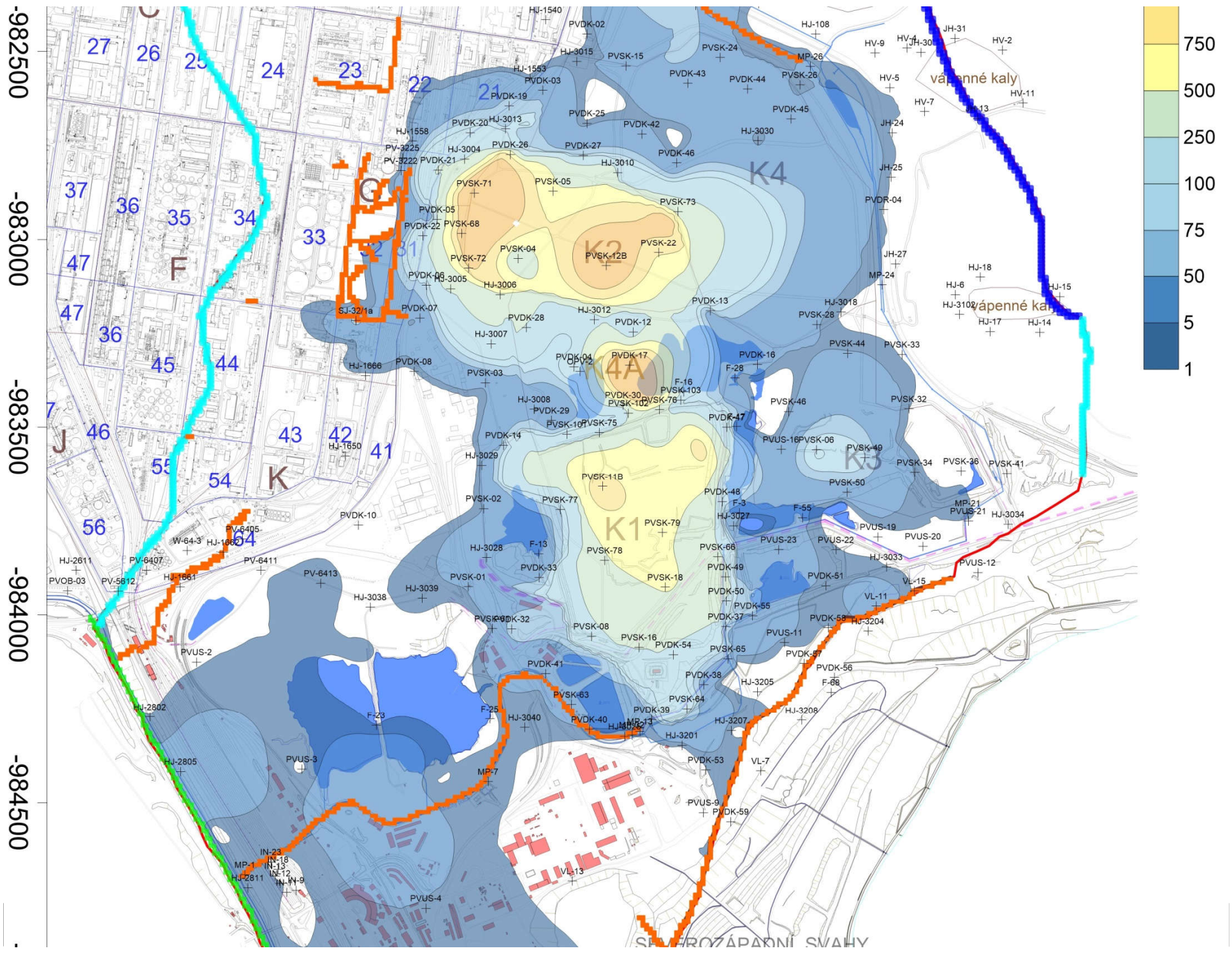

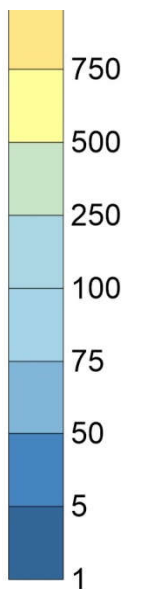
Graf modelové kumulativní bilance Namon, scénář 6c – překrytí skládek K3, K4 a K4a v roce 2024, ukončení čerpání NVS i K4a v r. 2024; černou šrafovou vyznačen vázaný podíl kontaminantu v oblastech překrytých skládek, kde patrně nedochází k jeho úniku

Statistická distribuce koncentrací kontaminantu jako vodítka k posouzení věrnosti simulací

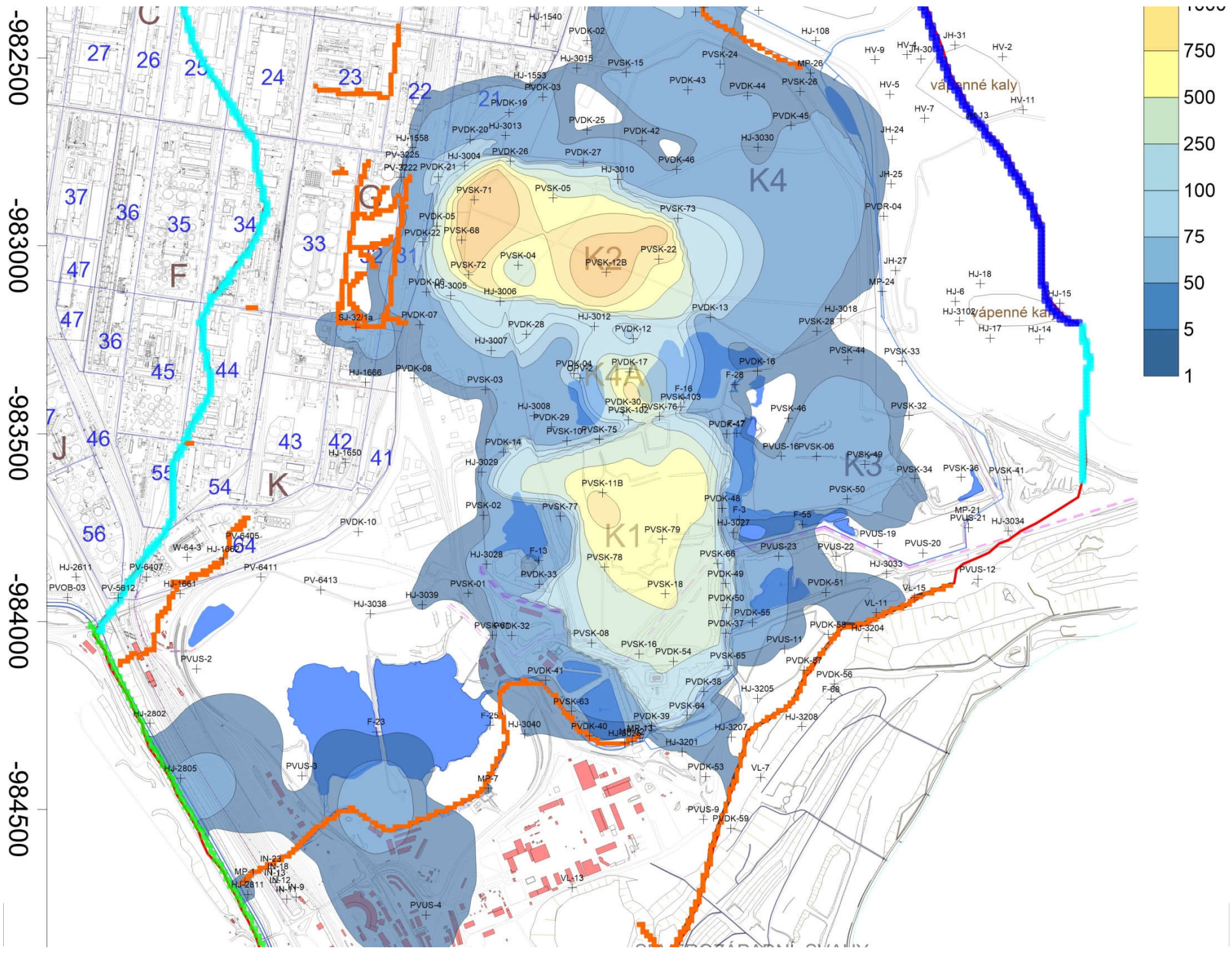
Koncentrace N_{amon} [mg/l]		
	Plošný monitoring 2016	Modelová předpověď 2016
SUMA koncentrací	30 342,9	32 563,8
median	33,3	78,6
geomean	28,1	65,4
p_{05}	0,2	1,4
p_{25}	3,5	17,2
p_{75}	301,7	383,9
p_{95}	1 034,1	1 026,9
min	0,1	0,7
max	6 661,3	6 683,7

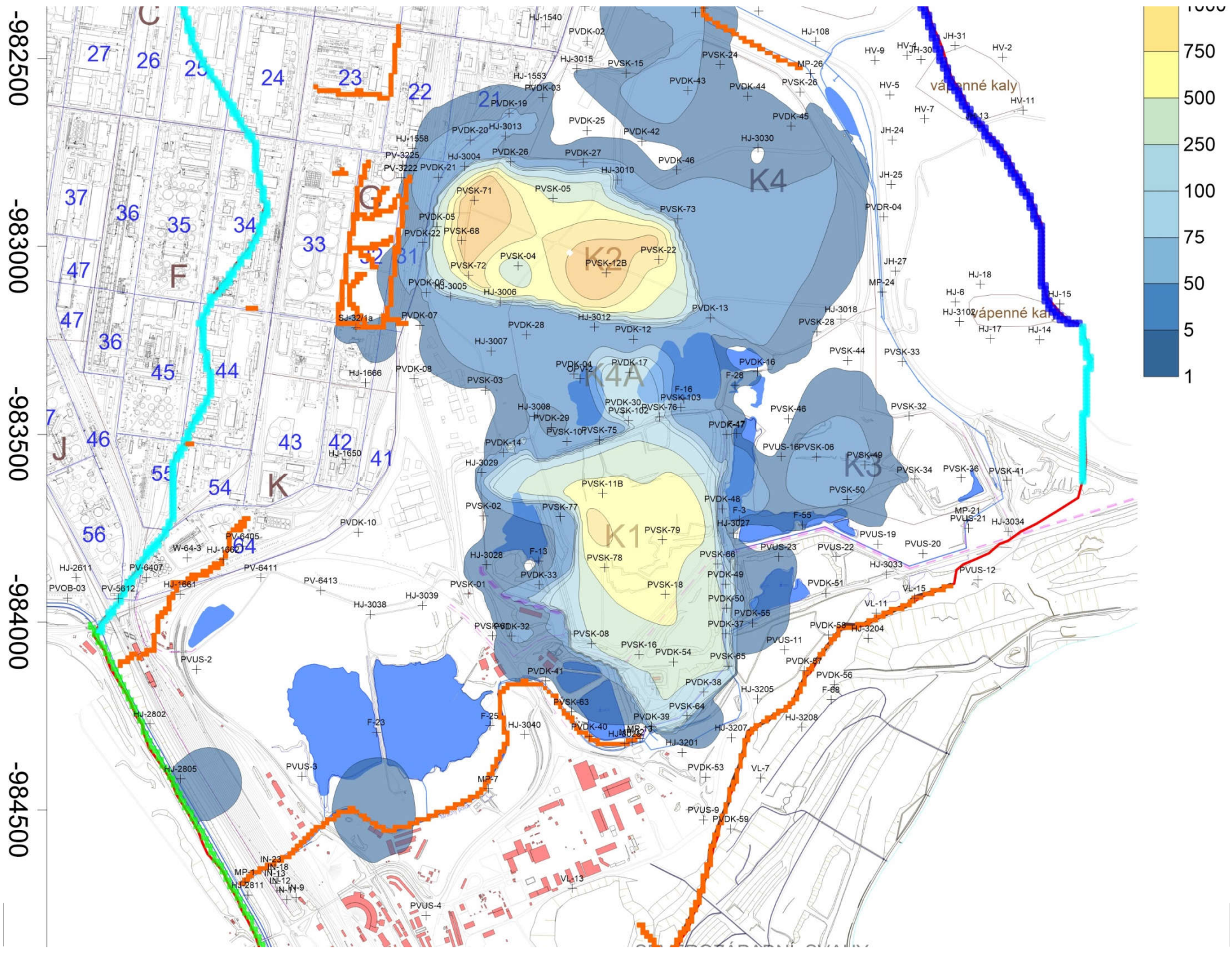

-982500
-983000
-983500
-984000
-984500

SH. FROZÁPAKNI SVAHY

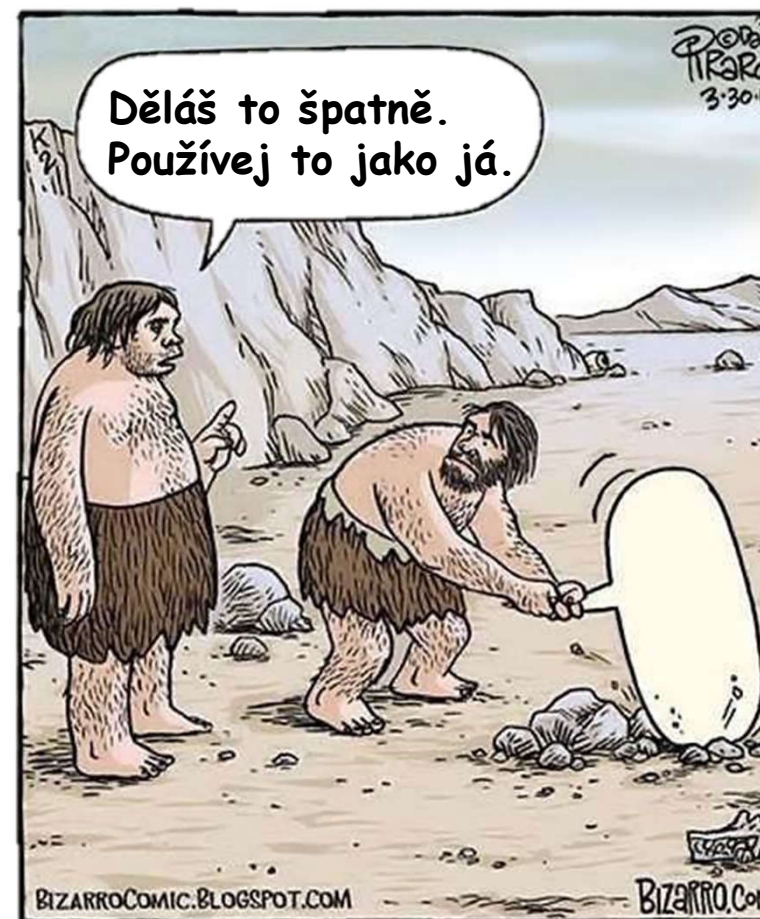

- **transportní model poskytl aktuální syntetické zpracování problematiky šíření znečištění N_{amon}**
- **paradoxně se nemusíme tolik obávat ohnisek (přinejmenším máme čas)**
- **je na místě relevantně řešit toky do jednotlivých recipientů**

- **patrně klesá priorita N_{amon} – co ostatní kontaminanty?**
- **je možné nalezený mechanismus úniku kontaminantu do atmosféry podpořit a zvýšit tak rychlost úbytku znečištění N_{amon} ?**

- výsledek jakéhokoliv způsobu pracování dat (analýza, syntéza, numerické nástroje, ...) je vždy odrazem aktuálního stavu poznání lokality
- nejistoty nejsou nedostatkem či slabostí, opak je pravdou
- přiznání existence nejistot, schopnost kvantifikace / kvalifikace jejich vlivu na výsledek a návrh opatření pro minimalizaci jejich vlivu jsou kruciálními součástmi předpovědních modelů. Jen tak je možné se posunout v úrovni poznání a významně zvýšit přesnost predikcí.
- etapovitost je nevyhnutelná

- *Skutečný postup prací:*
 - 1996 – 2000 průzkumy, AR
 - 2007: Transportní model amonného dusíku
 - 2011: Dopřůzkum a upřesnění hydraulické části modelu
 - 2015: Dopřůzkum a numerický transportní model v širší oblasti předpolí jezera Most
 - 2016: Dopřůzkum – bilance, sorpce
 - 2018: Aktualizace hydraulického i transportního modelu
 - 2019 AAR
 - **Hurá! Můžeme začít navrhovat nápravná opatření !**

To be continued

...